

Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

Steve Vukile Tshwete Education Complex • Zone 6 Zwelitsha 5608 • Private Bag X0032 • Bhisho 5605
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

CHIEF DIRECTORATE – CURRICULUM MANAGEMENT

**LEANO LA TSHEHETSO LA BARUTWANA
BA MOPHATO WA 12**

**SEBETSA SA BOIKGOPOTSO LE DIPHEKO:
DIPOTSO LE DIKARABO**

THUTO: SESOTHO PUO YA LAPENG – PAMPIRI YA BORARO

Phupjane 2009

Tokomane ena e na le maqephe a 6.

Ha e a rerelwa diteko / ditlhahlobo hohang

DITAELO HO MOHLAHLUWA

1. Pampiri ena e arotswe dikarolo tse tharo:

KAROLO YA A:	Moqoqo	(50)
KAROLO YA B:	Ditema tsa kgokahano tse telele.	(30)
KAROLO YA C:	Ditema tse kgutshwane tsa kgokahano Ditema tseo ho ka tadingwang ho itseng ho tsona/tsa tlhahisoleseding/tse Bohwang le tsa mefuta e fapaneng ya Phatlalatso.	

2. Bahlahlobuwa ba lokela ho araba potso e le nngwe karolong e nngwe le e nngwe.
3. Qala karolo e nngwe le e nngwe leqepheng le letjha, mme o sehe mola qetellong ya karolo ka nngwe.
4. Tlola mola dipakeng tsa karolwana e nngwe le e nngwe ya potso.
5. Ngola ka mongolo o makgethe mme o balehang.
6. Tsepamisa maikutlo haholo mopeletong le popong ya dipolelo tse nepahetseng.
7. Bolelele ba ditema tse hlahiswang e be:

KAROLO YA A:	Moqoqo – mantswe a 400 ho isa ho 450.
KAROLO YA B:	Ditema tsa kgokahano tse telele – mantswe a 180 ho isa ho a 200 (dikahare feela).
KAROLO YA C:	Ditema tsa kgokahano tse kgutshwane. Ditema tseo ho ka tadingwang ho itseng ho tsona/tsa tlhahiso leseding/tse bohwang le tsa mefuta e fapaneng ya phatlalatso – mantswe a 120 ho isa ho a 150.

KAROLO YA A

MOQOQO (400-450 MANTSWE) (50)

KAROLO YA B

TEMA E TELELE (180-200 MANTSWE) (30)

KAROLO YA C

TEMA E KGUTSHWANE (100-120 MANTSWE) (20)

MATSHWAO KAOFELA: 100

KAROLO YA A**MOQOQO****POTSO YA 1**

Kgetha se le seng sa dihloho tse sehelletsweng ditabeng tse latelang:
[Mantswe a be 400 ho ya ho 450]. Ngola mantswe a sheletsweng mola ka tlase e le sona sehloho sa hao, mme o tshetlehe moqoqo wa hao ka ditaba tse tsheheditse mantswe ao.

- (i) Puso ya setjhaba ka setjhaba e qadile Afrika Borwa ka selemo sa 1994. Seo ke nnete e kekeng ya pheiswa, empa le ha ho le jwalo, sena se tlisitse mathata dikolong ka lebaka la thupa e fedisitweng. **Na ho fediswa ha thupa ho tlisitse tharollo dikolong?** E kapa tjehe? Tshehetsa ntlha ya hao.
- (ii)

Ho ikamahanya le batho ba nang le tjebelopele, ba o tshehetsang, ke motheo o motle bakeng sa katleho ya hao. **Ke efe tsela e nepahetseng ya ho kgetha motswalle kapa metswalle ya nnete?**

- (iii) Baetapele ba bangata ba etsa diqeto tse itseng mabapi le bao ba ba eteletsweng pele, jwalo ka motshwari kapa Mopresidente wa naha. Hona ho etsa hore melao e ye ka mohopolo wa moetapele. Ha o ne o ikarabella lefapheng la tsa thuto, o ne o ka etsa jwang? **Diphetoho kapa dintlha tseo ke neng ke tla di sisinya ho lokisa lefapha la ka ha ke ne ke le motshwari wa thuto.**

(iv)

Mehleleng ena baithuti ba fumanwa ba tshwere dibetsa dikolong, e leng ntho e neng e sa etsahale mehleng ya kgale. Ditlamorao tsa sena ke dipolayano, dikotsi le tlikefetso ya maikutlo a babohi ba tsena. A ko re phetele ka ketsahalo e amanang le **ho tshwara dibetsa dikolong.**

(v) Ho bile teng merusu e bakwang ke kgethollo ya merabe e seng ya Afrika Borwa. A hao maikutlo ke afe mabapi le **kgethollo ya merabe e meng ya ma-Afrika?**

[50]

KAROLO YA B**DITEMA TSE TELELE TSA KGOKAHANANO****POTSO YA 2**

Kgetha e le nngwe ditemeng tse latelang (mantswe 180 ho ya ho 200).

- 2.1 O moithuti wa kgato (kereiti) ya 12 mme o batla ho ntshetsa pele dithuto tsa hao selemong se latelang. **Ngola lengolo o kope thuso ya tijelete (basari). Sebedisa aterese e latelang:**

Lefapha la Thuto la Kapa Botjhabela
Private Bag X0032
Zwelitsha
5601

- 2.2 O mongodi wa mokgatlo wa batjha motseng wa heno. Mokgatlo o tshwanela ho etsa moketjana wa ho amohela ditho tse ntjha tsa mokgatlo. Etsa **POSETARA** ho hohela batjha ho tla ka bongata moketjaneng oo. Sebedisa puo e tla hohela batjha.
- 2.3 E mong wa baithutimmoho le wena o ile a tshwarwa ke ba sepolesa, a sebedisitse dithethefatsi a ntse a tenne diaparo tsa sekolo. Tsena di etsahala ka nako ya sekolo. Sena se bontsha boitshwaro bo nyehlileng. Ngola **PUISANO** pakeng tsa hao le motshwari wa mapolesa.

[30]

KAROLO YA C**DITEMA TSE KGUTSHWANE TSA KGOKAHANANO****POTSO YA 3**

Kgetha e le nngwe ho tse latelang (mantswe a be 100 ho ya ho 120).

- 3.1.1 Ngwaneno o sebeditse hantle dithutong tsa hae tsa kgato (kereiti) ya 12 mafelong a selemo. O etsetswa mokete wa ho thaba le yena ke batswadi ba lona. **MEMA** metswalle ya hao ho ba teng moketeng oo.
- 3.1.2 Sekolo se phahameng sa Thabalesoba, Lesotho, se etela sekolo sa heno ka dipapadi tsa bolo. Moetapele wa bona o tseba tsela ho fella toropong ya heno. Mo ngolle **DITAELO** tsa tsela tse tla mo fihlisa sekolong seo sa heno.
- 3.1.3 Le metswalle e etsang kereiti ya 12 mme le ile la kopana la ipua hore na le ka qoba jwang ho kena mathateng a botlokotsebe j.k. dithethefatsi le tse ding. Le ile la etsa qeto ya ho bula kgwebo ya ho hlatswa makoloi ka Meqebelo motseng wa bo lona.
Etsa **PAPATSO** ho hohela batho ba motse wa heno le ba ka ntle ho tla hlatswa makoloi a bona ho lona.

[20]

MATSHWAO KAOFELA: 100